

HVAD PSYKOLOGER SIGER, DE KAN

Et forsøg på at formulere generelle psykologkompetencer

Kort fortalt handler generelle psykologkompetencer om at kunne sætte rammer for forholdene til klienter, skabe gode relationer, samtale om problematiske forhold, reflektere over indholdet og måden at gribe det an på, forstyrre verdensbilleder, vurdere klienter, lave videnskabeligt funderede interventioner samt løbende at udvikle sig fagligt og personligt.

ARTIKLEN

Denne artikel henvender sig til psykologer, som skal sætte ord på, hvad det er, de kan – f.eks. i forbindelse med jobsamtaler, forhandlinger om lønforhøjelser, bidrag til samarbejde, salg af psykologfaglige ydelser mv.

Som næsten færdiguddannet psykolog og jobsøgende har jeg stået i den situation, at en potentiel arbejdsgiver, der ikke tidligere har haft psykologer eller psykologistuderende ansat, gerne ville vide, hvad det var jeg kunne med min psykologfaglige baggrund. På trods af nogle års erfaring inden for det erhvervspsykologiske arbejdsområde var det ikke let at formulere kort og koncist, hvilke kompetencer jeg kunne tilbyde.

For at få sat nogle centrale ord på de psykologfaglige kompetencer har jeg efterfølgende skævet til, hvad ældre fagfæller har fortalt mig, de kan som psykologer. Jeg har desuden fundet inspiration i materialer fra den danske og den amerikanske psykologforening.

TILBYDE ORD

De centrale ord for psykologfagligheden har jeg valgt at samle i et generelt kompetencekatalog. Jeg har bestræbt mig på at få så mange forhold med som muligt. Mange væsentlige psykologfaglige forhold er dog udeladt, idet de er specifikke for særlige grupper af psykologer. F.eks. interesserer jeg mig selv for erhvervspsykologi, som ud over de generelle psykologkompetencer også kræver adskillige specifikke kompetencer - kompetencer som derfor ikke er beskrevet i dette generelle kompetencekatalog.

Det er især i sammenligning med andre faggrupper, det bliver synligt, at psykologer på trods af indbyrdes forskelle er fælles om adskillige kompetencer, som adskiller vores faggruppe fra andre. Nogle kompetencer deler vi dog med andre faggrupper, hvilket kan gøre billedet en smule uklart. Man kan derfor sige, at det, der karakteriserer psykologstanden, ikke nødvendigvis er den enkelte kompetence i sig selv, men den særlige sammensætning af kompetencer.

Kompetencekataloget skal ikke forstås som en facitliste over kompetencer, alle psykologer udøver eller nødvendigvis bør kunne udøve. Det er snarere en idealtipe. Hvad, den enkelte psykolog bør kunne, må afhænge af vedkommendes arbejdsopgaver og de krav, der stilles til håndteringen af opgaverne.

Kompetencekataloget skal forstås som et struktureret forsøg på at sætte ord på vores fælles faglighed. Jeg tilbyder således blot et katalog af ord – hverken mere eller mindre.

KOMPETENCER

Kompetencerne i dette katalog har jeg forsøgt at formulere som udsagnsord for at gøre indholdet så konkret som muligt. For overskuelighedens skyld har jeg også valgt at inddele dem i otte tematiske kategorier/kompetenceområder. Det drejer sig om at:

1. Sætte rammer
2. Relatere
3. Samtale
4. Reflektere
5. Forstyrre
6. Vurdere
7. Fundere videnskabeligt
8. Udvikle

1. SÆTTE RAMMER

At sætte rammer handler om at tage ansvar for sin del af et samarbejde, skabe klare rammer, afstemme forventninger, praktisere etisk forsvarligt, om nødvendigt at genforhandle kontrakter samt at afslutte relationer.

1.1 TAGE ANSVAR

Være opmærksom på sit professionelle ansvar; undgå at forvolde skader; minimere uundgåelige og forudsigelige skader; sikre at ydelser ikke misbruges; tage ansvar for kvaliteten og konsekvenserne af sit arbejde; undgå at udnytte klienters afhængighed og tillid.

1.2 SKABE KLARE RAMMER

Afklare hvem der skal involveres, hvornår og hvordan; aftale formål og mål; aftale fysiske rammer, arbejdsforhold, forbrug af ressourcer, indhold samt valg af metoder; fortælle om teorier og metoder; aftale tidsanvendelse; aftale indbyrdes roller og ansvarsområder; fastsætte priser; aftale fortrolighed og tavshedspligt; informere klienter om planlagte initiativer; løbende drøfte handlinger og de sandsynlige følger heraf.

1.3 AFSTEMME FORVENTNINGER

Skabe psykologiske kontrakter: afstemme forventninger til muligheder og værdier; afklare klienters forventninger til personlig og/eller faglig udvikling; aftale måder forholdene skal organiseres på; aftale spilleregler for samtaler; fortælle forventninger til klienters indstilling, indsats og ansvar; undersøge klienters forventninger til samarbejde; afklare klienters værdier og holdninger; undersøge i hvilke udstrækninger værdier og holdninger korresponderer.

1.4 PRAKTISERE ETISK

Kende etiske koder, standarder og guidelines; forstå etiske principper og behovet for moralsk opførsel; integrere etiske vurderinger i sit arbejde; reflektere over mulige etiske problemstillinger i forbindelse med at påtage eller afvise opgaver; forme vilkår for opgaveløsninger så de bliver etisk forsvarlige; informere andre om de krav de etiske principper stiller; genkende og håndtere etiske problemstillinger; opretholde en høj etisk standard - både personligt og professionelt; ved tvivl rådføre sig med kollegaer og/eller den nationale psykologforening; kende sine begrænsninger; arbejde inden for grænserne af egne professionelle kompetencer; udvise forsigtighed ved nye arbejdsopgaver; kun påtage sig opgaver, tilbyde ydelser og bruge metoder man er kvalificeret til i kraft af uddannelse og erfaring; henvise videre, når arbejdsopgaver ligger uden for ens kompetenceområder; kende og overholde lovgivningen.

1.5 GENFORHANDLE

Holde sig til den stillede opgave; sige fra på en respektfuld måde, når grundlaget begynder at skride; italesætte brud på kontrakter; genforhandle kontrakter ved ændrede forudsætninger; i fællesskab omdefinere uhensigtsmæssigt stillede opgaver; genskabe de psykologiske kontrakter.

1.6 AFSLUTTE

Invitere til oprigtig vurdering af udbytte; afklare hvem der har ansvar for de videre processer; pakke klienter pænt sammen; runde af; afslutte forløb; debriefe; henvise videre; trække sig ud af relationer.

2. RELATERE

At relatere sig til andre handler om at skabe trygge rammer, være nærværende, acceptere klienter som de er, være empatisk samt at yde den nødvendige omsorg. Det handler også om at lytte aktivt, forsøge at fornemme det, som forbliver usagt, være forstående, håndtere mangfoldighed, udvise situationsfornemmelse, kunne fornemme sig selv og være autentisk omkring sine tanker og følelser og samtidig også respektere og anerkende klienter for deres. Relationer er samarbejde, hvor psykologer af og til skal håndtere akavede situationer, sætte grænser og om nødvendigt håndtere konflikter, men stadig være modtagelige over for klienters tilbagemeldinger.

2.1 SKABE TRYGHED

Sætte tempoet ned; bringe ro; undgå forstyrrelser; få klienter til at føle sig godt tilpas; skabe kontakt; skabe gode samarbejdsklimaer; skabe god kemi; indgyde faglig troværdighed; skabe tillid; etablere og sikre terapeutiske alliancer; opfordre til åbenhed; give klienter muligheder for at betro sig.

2.2 VÆRE NÆRVÆRENDE

Tilbyde samvær; være opmærksom; bemærke andres tilstedeværelse; vise interesse; være nysgerrig; tale om samværet.

2.3 ACCEPTERE

Formidle ubetinget positiv opmærksomhed; være accepterende over for klienters tanker og følelser; forsøge at være fordomsfri; undgå at være dømmende; arbejde loyalt, men neutralt; blive opfattet som upartisk.

2.4 VÆRE EMPATISK

Være imødekommende; være medmenneskelig; være varm; have indfølelse; være indlevende, men opretholde den nødvendige afstand; være responsiv; udvise betænksomhed; være opmærksom på klienters velvære.

2.5 YDE OMSORG

Identificere og imødekomme behov; lade sig læsse af på; rumme klienter og deres problematikker; rumme ambivalente tanker og følelser mv.; trøste; samle op på klienter; beskytte; undgå at tabe klienter på gulvet.

2.6 LYTTE

Opmuntre klienter til at dele deres tanker og følelser; give tid og plads; være aktivt lyttende: holde øjenkontakt, kvittere; undlade at afbryde og modargumentere; gentage det hørte indhold; sikre at klienter føler sig hørt.

2.7 FORNEMME DET UUDTALTE

Have medmenneskelig fornemmelse; være sensitiv; fornemme klienters følelser, humør, behov, interesser, ressourcer mv.; fornemme hvor klienter er henne; fornemme om man selv bliver forstået; bemærke måden og ikke kun indholdet: bemærke intonation og kropssprog; fornemme, påpege og tyde nonverbale eller følelsesmæssige signaler; lytte til det, der forbliver usagt/lytte bag om ordene; bemærke stilhed, huller, undvigelser mv.; gennemskue spil; fornemme skjulte dagsordener.

2.8 FORSTÅ ANDRE

Forsøge at forstå klienters tanker, følelser, handlinger, relationer og situationer; vise sin forståelse; forstå samarbejdsforholdet; vide hvordan man normalt bliver opfattet af andre; skelne mellem, hvad der er mit, og hvad der er dit i relationer; holde tingene adskilt.

2.9 HÅNDBERE MANGFOLDIGHED

Kunne forholde sig til forskellige typer af klienter; være opmærksom på mangfoldighed; være opmærksom på individuelle, rollemæssige og kulturelle uligheder og begrænsninger; give plads til forskelle; udvise tolerance og omtanke.

2.10 UDVISE SITUATIONSFORNEMMELSE

Være bevidst om andres verdensbilleder, sprogbrug og værdier mv.; kende normer og uskrevne regler; stikke en finger i jorden; aflæse forskellige sociale situationer; tilpasse sig personer og omgivelser; indgå aktivt og afstemt på måder, som giver mening for andre.

2.11 FORNEMME SIG SELV

Være opmærksom på egne tanker, følelser og handlinger; registrere egne umiddelbare fornemmelser; mærke efter; anvende intuition; stole på egne fornemmelser; anvende sig selv som "redskab".

2.12 VÆRE AUTENTISK

Være oprigtig; arbejde på en gennemskuelig måde; spille med åbne kort; være et spejl for klienter; turde nævne "trollens" navn; være tydelig; fremstå kongruent; være redelig; give adækvate oplysninger om kvalifikationer, uddannelser, erfaringer, kompetencer og faglige tilknytning; om nødvendigt tilkendegive egne holdninger på en respektfuld måde.

2.13 RESPEKTERE

Vise klienter, at de tages seriøst; vise respekt for klienters tanker og følelser; skabe følelser af gensidig respekt; have et åbent sind; respektere klienters værdighed og integritet; respektere forskellige livssituationer og udviklinger; respektere retten til privatliv, fortrolighed, selvbestemmelse og autonomi; være opmærksom på og respektere andres viden og erfaringer; respektere andres forpligtelser og ansvar; være pålidelig og ordholden.

2.14 ANERKENDE

Anerkende klienters vurderinger, men ikke nødvendigvis fremme dem; fokusere på gode intentioner; værdsætte klienters indsats/bidrag; fremhæve konstruktiv adfærd, der kan gøres endnu mere af; lade klienter føle sig kompetente.

2.15 SAMARBEJDE

Etablere en respektfuld samarbejdsrelation; håndtere interpersonelle relationer; samarbejde om klienters udviklingsprocesser; kunne arbejde sammen med klienter med forskellige værdier og verdensbilleder; tilpasse sin samspilsmæssige stil; arbejde ud fra klienters præmisser; tilbyde støtte; fungere som stillads for klienters udvikling; afhjælpe vanskeligheder; skabe balance mellem støtte og udfordring; sætte noget i stedet.

2.16 HÅNDBERE AKAVEDE SITUATIONER

Bære akavede situationer; være til stede uden at trække sig ved ubehag; tåle tavshed; kunne tale om tabuer og ømtålelige forhold; tolerere tvetydighed, uklarhed og paradokser.

2.17 SÆTTE GRÆNSER

Være opmærksom på egne grænser; turde være assertiv over for andre; sige fra med det samme; være venligt konfronterende; være direkte og ærlig om tanker, følelser og ønsker samt begrundelser herfor; holde fast i sine udspil.

2.18 HÅNDBERE KONFLIKTER

Håndtere rollekonflikter; håndtere pres og modgang; ikke være bange for konfrontationer; være rolig og bevare overblikket under pres; tage initiativ til at mindske vrede eller frustration; håndtere uoverensstemmelser diplomatisk; mægle i konflikter; fange invitationer til kompromiser.

2.19 VÆRE MODTAGELIG

Opfordre klienter til at give feedback; være modtagelig for gensvar i situationer; forsøge at forstå og forholde sig til feedback; være villig til at forlade forkastede hypoteser; acceptere kritik; undlade at forsvare sig; bruge kritik konstruktivt; erkende egen adfærd og konsekvenserne deraf; være fleksibel; kunne omstille sig; være villig til at justere aktiviteter i forløb; rette fejl.

3. SAMTALE

At samtale handler om at være god til at kommunikere, at problemdefinere i fællesskab med klienter, at spørge ud fra forskellige formål til væsentlige forhold ved hjælp af et arsenal af spørgeteknikker samt at hjælpe klienter med at sætte ord på deres problematikker ved at italesætte situationer, relationer, tanker, følelser og handlinger.

3.1 KOMMUNIKERE

Være en god samtalepartner; tale flydende, klart og tydeligt; sikre sig at man bliver forstået; fremme en åben kommunikationsstil; være kongruent i sin kommunikation og metakommunikation; overveje formuleringer og konsekvenser af egne spørgsmål og kommentarer; guide samtaler.

3.2 PROBLEMDEFINERE

Involvare klienter i problemdefinering; undersøge hvad der opleves som problematisk, for hvem, hvordan, hvorfor; undersøge hvordan klienter taler om deres problemstillinger; arbejde ud fra fælles problemdefinitioner.

3.3 SPØRGE FOR

Give klienter luft ved at lade dem fortælle deres historier; bringe klienter til at tale om væsentlige forhold; give kraft til overhørte stemmer; afklare klienters situationer, relationer, mål, midler mv.; undersøge årsager og virkninger; hjælpe med at skabe overblik; korrigere klienter; påvirke; evaluere forløb; uddybe forhold; finde hidtil usete nuancer; skabe ressourcefylde historier; skærpe klienters opmærksomhed på problematikker; udfordre antagelser; skabe refleksion; skabe ejerskab ved at lade klienter finde egne svar og løsninger.

3.4 SPØRGE TIL

Spørge til historier: situationer, relationer, tanker, følelser, handlinger, resultater, undtagelser og årsager; spørge til mål og formål: hvad klienter ønsker at opnå, hvorfor, hvornår, samt hvor motiveret de er for at nå deres mål; spørge til midler: til rådighed stående ressourcer, nye løsningsstrategier, anvendelige metoder og redskaber, sandsynlige barrierer, muligheder for at få støtte, sandsynlige konsekvenser samt mulige alternativer.

3.5 SPØRGE MED

Mestre spørgeteknikker; stille relevante, hensigtsmæssige og konstruktive spørgsmål; stille undersøgende, strukturerende og kontekstafklarende spørgsmål; stille fortolkende, frække, konfronterende, korrigerende samt evaluerende spørgsmål; stille uddybende og forskellsskabende spørgsmål, stille relationsspørgsmål, hvor perspektiver skiftes samt konsekvensafdækkende og metacirkulære spørgsmål om formuleringer og effekter af egne spørgsmål; stille hypotetiske, refleksive samt metarefleksive spørgsmål om, hvordan kontekster kunne være anderledes.

3.6 SÆTTE ORD PÅ

Hjælpe klienter med at sætte ord på; være talerør for svage stemmer; anvende psykologfaglige begreber; tilpasse sproget til klienter; bruge, vinkle og dreje sprogligt indhold; lege med metaforer; benævne indforståede forhold; sætte ord på overvejelser undervejs; få det kritiske sagt på en respektfuld måde.

3.7 ITALESÆTTE SITUATIONER

Afklare hvor klienter står, og hvor de gerne vil hen; eventuelt undersøge baggrund, forhistorie, betingelser, medvirkende faktorer mv.; afdække tidsforløb; løbende afklare hvordan kontekster skal forstås; afklare klienters relationer til de konkrete situationer; undersøge klienters oplevelser og vurderinger af situationer.

3.8 ITALESÆTTE RELATIONER

Afdække hvilke relationer klienter indgår i; undersøge klienters forhold til andre personer; afklare hvilke positioner klienter har i deres relationer, og hvilke positioner de øvrige personer har; forsøge at sætte ord på andres opfattelser af klienters handlinger, relationer og situationer; afklare normer for relationer; overveje hvordan andre er indstillet på forandringer; overveje forventelige reaktioner; afklare hvem der kan fungere som støtte.

3.9 ITALESÆTTE TANKER

Hjælpe til introspektion; afklare klienters tanker; hjælpe med at få samlet tanker; afklare hvad der opleves som facts, og hvorom der tvivles; undersøge hvordan klienters tanker influerer på andre forhold; undersøge præmisser og antagelser, som udefra kunne synes fejlagtige.

3.10 ITALESÆTTE FØLELSER

Opfordre klienter til at mærke efter; hjælpe med at sætte ord på følelser; bidrage til præcise selvvurderinger; undersøge hvordan følelser kommer til udtryk; diskutere andre måder klienter kunne have det på i de samme situationer.

3.11 ITALESÆTTE HANDLINGER

Undersøge klienters positive intentioner; hjælpe klienter til at forholde sig til deres handlinger; afklare klienters oplevelser og vurderinger af deres handlinger; påpege overspringshandling/undgåelsesadfærd; afklare konsekvenser af handlinger; undersøge hvilke handlemuligheder der tilbydes; afklare muligheder for alternativ adfærd; afklare hvilke handlekompetencer klienter besidder; hjælpe klienter med at formulere deres egne strategier til at nå deres mål; sikre klienter en oplevelse af handlekompetence.

4. REFLEKTERE

At reflektere handler om at analysere de problematikker, som klienter kommer med, være uærbødig over for egne antagelser, overveje måder at gribe sager an på samt at se forhold fra flere perspektiver.

4.1 ANALYSERE

Forstå verden via teoretiske begreber; genkende problematikker; undersøge hvilke dele problematikker er sammensat af; opdele og systematisere indholdet.

4.2 VÆRE UÆRBØDIG

Være udforskende; forholde sig oprigtigt nysgerrig; være bevidst om egne forudsætninger og begrænsninger; erkende manglende objektivitet; opstille hypoteser; være hypoteseafprøvende; være uærbødig over for egne antagelser.

4.3 REFLEKTERE

Træde et skridt tilbage og reflektere over situationer på et metaplan; skifte mellem figur og grund; se flere lag i problemstillinger; reflektere over opgaver og krav; overveje måder at gribe opgaver an på; reflektere over egne handlemåder; have en indre dialog/lave dobbelt bogføring; være handlingsafprøvende; evaluere proces og outcome.

4.4 HÅNDBERE FLERE PERSPEKTIVER

Forstå og acceptere forskellige opfattelser; arbejde med personlig mening; indtage forskellige aktørers perspektiver; se konsekvenserne af forskellige perspektiver; se problemstillinger fra flere perspektiver på én gang; arbejde med flertydighed; antage multikausale sammenhænge; tåle tvetydighed; tolerere uvished.

5. FORSTYRRE

At forstyrre handler om at motivere klienter til udvikling, skabe et læringsrum, hvor det kan finde sted, igangsætte og håndtere udviklingsprocesser, genfortolke det som klienter kommer med, hjælpe dem med at lære samt at forankre resultaterne i deres relationer.

5.1 MOTIVERE

Vise personligt engagement; være entusiastisk; tro på at mennesker kan forandre sig; indgyde håb; skabe tiltro til udvikling; opmuntre til kommunikation og samarbejde om udvikling; opmuntre til at tage ansvar for udvikling.

5.2 SKABE LÆRINGSRUM

Være opmærksom på, hvordan rammerne kan virke ind på de processer, som er i spil; indrette læringsfremmende fysiske miljøer; skabe rum for gensidig lytten; skabe rum for eftertanke; skabe sammenhænge, hvor nye idéer kan opstå.

5.3 IGANGSÆTTE UDVIKLINGSPROCESSER

Identificere udviklingsmuligheder; planlægge læreprocesser; tage udgangspunkt i klienters egne ressourcer; designe metoder der medtænker klienters positioner, perspektiver og relationer; organisere forløb; iscenesætte aktiviteter som gensidigt forstærker hinanden; instruere på en klar og tryghedsskabende måde; sørge for at klienter forstår problemstillinger og konsekvenser; igangsætte læreprocesser; om nødvendigt forstyrre til bevægelse.

5.4 HÅNDBERE PROCESSER

Indtage hensigtsmæssige roller: lede, rådgive, diagnosticere og behandle, sparre og/eller procesvejlede mv.; strukturere samvær; koordinere samarbejde; skabe balance mellem fokus på opgaver og relationer; fremme læringsprocesser; styre tempo; forstå at time respons; bevare overblikket; holde klienter på sporet; være garant for processen; ikke være bange for uforudsete hændelser; sadle om hvis processen kræver det; opsummere outcome.

5.5 GENFORTOLKE

Koble sig på klienters opfattelser; øge klienters opmærksomhed på sig selv og deres relationer; være behjælpelig med at fortolke hændelser; skabe nuancerede fortællinger; sætte forhold ind i en større sammenhæng; se forhold i et nyt lys; vende forhold til noget positivt; hjælpe til perspektivskifte;

invitere til nye fortolkninger; forhandle betydning; forstyrre klienters følelser, tankegange og handlemønstre; være behjælpelig i at skabe ny mening/omstrukturere verdensbilleder.

5.6 HJÆLPE MED AT LÆRE

Fremme erkendelse og derunder selverkendelse; hjælpe klienter med at skabe nye meningsforståelser; hjælpe klienter med at lære nye metoder til at håndtere deres problemstillinger; forbedre klienters evner til selvregulering og problemløsning; sikre klienters maksimale autonomi og selvbestemmelse; udvikle klienters egne ressourcer; åbne op for nye handlemuligheder; give hjælp til selvhjælp; lære klienter at lære.

5.7 FORANKRE

Give hjemmeopgaver; være behjælpelig med at implementere nye løsninger; fremme muligheder for at klienter kan praktisere deres nytilegnede læring; inddrage øvrige interessenter; hjælpe med at genforhandle vaner, rutiner, spilleregler og metoder i klienters relationer; sætte øvrige interessenter i stand til at handle på en meningsfuld måde.

6. VURDERE

At vurdere handler om at bedømme personer og systemer på baggrund af videnskabeligt gyldige og pålidelige målemetoder, at give tilbagemelding samt at kunne videreformidle resultaterne.

6.1 BEDØMME

Vurdere klienters indstillinger til assessment; differentialdiagnosticere; bedømme kognitive forhold som holdninger samt færdigheder i forhold til kritisk analyse; bedømme affektive forhold som motivation og værdier; bedømme adfærdsmæssige forhold som vaner og maksimal præstationsevne; bedømme roller, relationer og kontekster; evaluere hypoteser; evaluere projekter, træningsprogrammer og serviceydelser mv.; forudsige sandsynlige fremtidige adfærd; vurdere behov for læring; vurdere sandsynligt udbytte af interventioner.

6.2 MÅLE

Overvej praktiske forhold som omkostninger, effektivitet, overførselsværdi mv.; forstå forholdet mellem personvurdering og intervention; have forståelse for assessment som en intervention i sig selv; vurdere egen og andres eventuelle inhabilitet; udvælge relevante vurderingsmetoder i forhold til formål, setting, funktion mv.; arbejde med gyldige og pålidelige metoder; anvende flere kilder; anvende flere metoder; måle flere dimensioner; være åben omkring vurderingsprocesser; eksplicitere formål, mål, metoder og vurderingskriterier; arbejde systematisk; følge procedurer; indsamle data; foretage undersøgelser: teste, interviewe, observere, tage referencer og evaluere; forsøge at være så objektiv som muligt; tolke og analysere data; integrere information; sammenligne med relevante og opdaterede normgrupper; vurdere resultater; opnå en samlet forståelse.

6.3 TILBAGEMELDE

Opsummere hvad klienter synes at give udtryk for; give forståelig og brugbar feedback; udtrykke sig nuanceret og velovervejet; formidle observationer via eksempler; angive sandsynlige konsekvenser; udpege alternativer; fokusere på både styrker og udviklingspunkter; være konstruktiv; skelne mellem det klienter er, og det de gør; begrunde feedback; være responsiv; svare ærligt på spørgsmål.

6.4 VIDEREFORMIDLE

Viderefornidle observationer, resultater og anbefalinger; formidle skriftligt; præsentere mundtligt; undervise; tilpasse formidling til målgruppe; formidle pædagogisk; udtrykke synspunkter og informationer klart; oversætte faglige indsigter til let forståelige budskaber; fastholde tilhøreres opmærksomhed; skabe overblik; samle trådene.

7. FUNDERE VIDENSKABELIGT

At fundere videnskabeligt handler om at arbejde ud fra psykologfaglig viden, anvende teorier og metoder, der har videnskabeligt belæg, arbejde akademisk samt at være videnskabeligt minded.

7.1 VIDE

Være teoretisk velfunderet; have viden om menneskers tanker, følelser, handlinger, mellemmenneskelige relationer, betingelser mv.; have historisk baggrundsviden om faget; have kendskab til tilgrænsende fagområder; kunne sætte sit fagområde ind i en større kontekst; have viden om videnskabsteori mv.; vide hvilke teoretiske hypoteser, der er forskningsmæssigt velfunderede, i hvad og med hvilke former for belæg; kende den seneste forskning på eget arbejdsområde; have viden om interventionsmuligheder; vide hvordan teorier og metoder normalt bliver praktiseret; have viden om samspil mellem psykologer og klienter; kende de etiske retningslinjer; være opmærksom på begrænsninger ved fagets teorier og metoder; vide hvor man kan søge råd og vejledning m.m.

7.2 ARBEJDE VIDENSKABSBASERET

Kunne referere tilbage til en kohærent måde at tænke på; generalisere forskningskonklusioner på passende måder; arbejde med udgangspunkt i videnskabeligt og erfaringsmæssigt underbyggede metoder og teorier; omsætte teorier til metoder; tænke kritisk i forhold til psykologiske problemstillinger; vælge metoder ud fra problemstillinger; fagligt kunne ekspliciter og begrunde sine metodevalg; formulere arbejdshypoteser; tilstræbe saglighed og nøjagtighed; regulere intensiteten af interventioner; opretholde et højt fagligt niveau; være committed til at kende og anvende den nyeste forskning på området.

7.3 ARBEJDE AKADEMISK

Tænke abstrakt og generelt; udvælge fokusområder; lave research; læse selektivt; organisere selvstændigt arbejde; vælge fremgangsmåder; arbejde metodisk; disponere emner; problemformulere; redegøre; analysere store stofmængder; fortolke materialer via teorier; være nuanceret i diskussioner;

forholde data, teorier og metoder til hinanden; argumentere for påstande; forholde sig kritisk; tage stilling/vurdere; drage konklusioner; opstille løsningsmuligheder; perspektivere; anvende viden på nye problemstillinger.

7.4 VÆRE VIDENSKABELIGT MINDET

Kunne genkende solidt, videnskabeligt arbejde; udvise videnskabelig skepsis; evaluere andres forskningsresultater; have forstand på metoder til produktion af viden; kunne anvende grundlæggende forskningsmetoder; skabe gyldige og pålidelige metoder; udvælge de rette normgrupper; analysere data; fortolke resultater; være opmærksom på generaliseringsmuligheder; kunne skabe ny teori; dele viden med fagfæller; om nødvendigt lade sit arbejde underkaste videnskabelig granskning.

8. UDVIKLE

At udvikle handler om at videreudvikle sig fagligt og personligt, at øge sin selverkendelse og sine evner til at håndtere sig selv under forskellige omstændigheder, om nødvendigt at konsultere andre for at få hjælp, modtage og give supervision, deltage i faglige netværk samt at være med til at reproducere de psykologfaglige fællesskaber.

8.1 VIDEREUDVIKLE

Forstå hvad det vil sige at udvikle sig som psykolog; kende videreuddannelsesmuligheder; løbende tilstræbe faglig og personlig udvikling; evaluere og opdatere egen viden; tilegne sig ny viden; tage egen medicin; eventuelt gå i egenterapi; være committed til livslang læring.

8.2 SELVERKENDE

Udvikle og opretholde en opmærksomhed på sig selv i almindelighed; have selverkendelse; forstå egne tanker, følelser og handlinger i relation til klienter; kunne reflektere kognitivt og emotionelt over sig selv og sine forudsætninger; overveje hvordan egne tanker og følelser påvirker ens adfærd; være opmærksom på egen fremtræden; formidle selvindsigt; have selvværd; foretage præcise selv vurderinger; udvise realistisk tillid til egne evner; kende egne faglige og personlige stærke og svage sider; forstå sig selv som en kulturel person med et verdensbillede; erkende egne fordomme og forstå deres indflydelse på samspil med andre.

8.3 HÅNDBERE SIG SELV

Have en stabil personlighed; være følelsesmæssigt robust; håndtere egne tilstande, impulser og ressourcer på hensigtsmæssige måder; undgå at blive overvældet af egne og andres følelser; ved passende lejligheder give udtryk for tanker og følelser; beherske sig; optræde professionelt; bevare kontrollen under stressfulde omstændigheder; kunne arbejde under pres.

8.4 KONSULTERE ANDRE

Samarbejde med fagfæller om klienter; samarbejde med andre faggrupper; spørge andre til råds; konsultere bredt; vurdere hvornår det er nødvendigt at konsultere mere erfarne fagpersoner; søge professionel hjælp og støtte i vanskelige situationer; søge råd og vejledning ved arbejde uden for egne kompetenceområder; modtage faglig sparring.

8.5 SUPERVISERE

Modtage supervision; deltage i peer supervision; supervisere andre; opbygge en supervisionsrelation/-alliance; kende forventninger til supervision; have generel viden om modeller, teorier og forskning i supervision; have et grundlæggende kendskab til de emner, der gives supervision på.

8.6 NETVÆRKE

Etablere netværk med fagfæller; lære fagfæller at kende; finde ud af, hvad der rører sig; dele viden; dyrke og udvikle relationer, som kan skabe muligheder; trække på netværk ved behov; hjælpe andre i netværkerne.

8.7 REPRODUCERE FÆLLESSKAB

Blive socialiseret ind i psykologfaggruppen via uddannelse, arbejde og diverse fællesskaber; få adgang til fortløbende aktiviteter, søgedatabaser mv.; kunne gennemskue relationer, aktivitetsformer og psykologiske redskaber; få mulighed for at deltage på flere, varierende, mere eller mindre engagerede måder; blive lært op af mere erfarne fagfæller; tilegne sig arbejdsmåder, normer og holdninger; opnå et stærkt fagligt tilhørsforhold; udvikle en professionel identitet som psykolog og reflekterende praktiker; være med til at reproducere fællesskaber; socialisere nye psykologer ind i fællesskaber; fungere som mentor for yngre fagfæller.

DEN VIDERE DEBAT

Jeg håber, at erfarne læsere af denne artikel vil tage bolden op. Det kunne især være interessant, hvis nogle mere erfarne fagpersoner ville vove sig ud i kunsten at beskrive, hvad de mener at kunne inden for deres specialeområder. Det kunne også være interessant at høre overvejelser om, *hvilke* kompetencer studerende menes at lære på universiteterne – og *hvordan* de menes at lære dem.

Cand. psych. Ebbe Lavendt

REFERENCER

American Psychological Association (2002). **2002 Competencies Conference: Future Directions in Education and Credentialing in Professional Psychology**. www.apa.org.

Dansk Psykolog Forening (2002). **Etiske principper for nordiske psykologer**. www.dp.dk.

Dansk Psykolog Forening (2003). **Psykoterapi og videnskabelighed**. www.dp.dk.

Raymond; Camilla (2003). **Psykologen i det organisatoriske felt**. Fag ved Institut for Psykologi, Københavns Universitet Amager.